

KRIMINALITET OG STRAFFEPOLITIK I ISLAND

AF DOCENT, PH.D. HELGI GUNNLAUGSSON

*This article examines the crime rate in Iceland based on crimes known to the police in the time period 1988-1996. Research on the attitudes of Icelanders toward crime-related matters is examined as well. Moreover, research on the impact of a tougher criminal policy to fight the crime problem is evaluated. It is shown that despite a growing crime concern among the general public in Iceland, the amount of crime known to the police has not changed significantly - except for burglaries, which have increased. As for the impact of a stricter crime policy, it is concluded, among other things, that certainty and promptness of punishment is more effective than focusing on harsher sentencing alone.**

I Island har debatten om kriminalitet og reaktionen herpå i de sidste år været usædvanlig iøjnefaldende. Al slags vold betragtes som et voksende problem, hvilket regelmæssigt bevidnes i nyhedsudsendelser og artikler i massemedierne, ligesom vold har været emnet for adskillige konferencer. Blandt andet deltog justitsministeren på en mindeværdig måde i debatten i efteråret 1996, da han ved indvielsen af Højesterets nye bygning opfordrede dommerne til straffeskærpelse for voldsforbrydelser. De holdningsundersøgelser, som jeg har udført i samarbejde med Institut for Samfundsvidenskaber på Islands Universitet, har samtidig vist stigende bekymring over kriminalitet i den islandske befolkning. Hertil kommer, at et stort flertal i Island mener, at straffene i det store og hele er for milde (Gunnlaugsson, 1996). En tilsvarende opfattelse gør sig gældende i det danske samfund (Balvig, 1999). Her bør man standse et øjeblik. Er kriminaliteten i Island da vokset gevaldigt i de sidste år? Og hvad fortæller forskernes undersøgelser om virkningen af straffeskærpelse i kampen mod kriminalitet?

Kriminalitetsudviklingen i Island

Lad os først se på en oversigt over sagstyper og -antal hos Islands kriminalpoliti (RLR) fra 1988 til slutningen af 1996, som var RLRs sidste hele virksomhedsår. RLRs første årsrapport udkom i 1991 (for året 1990), men efter 1993 er de ikke blevet publiceret. Det lykkedes alligevel at få en registerudskrift, dækkende årene 1994-96, inddelt i sagsgrupper. RLRs arbejdsområde dækkede i 1996 hele hovedstadsområdet med 152.000 indbyggere, hvilket udgør omtrent 60% af den islandske befolkning. Det skulle give et udmærket billede af den registrerede kriminalitet på dette område, idet vi ikke har mulighed for samkøring af alle

* Title in English: *Crime and Criminal Policy in Iceland*. Original in Danish.

landets politirapporter. Med det nye rigspoliti, som blev oprettet i sommeren 1997, er det dog meningen at koordinere registreringen af alle politianmeldte forbrydelser i hele landet, hvilket selvfølgelig vil være et stort fremskridt. Registrering og klassificering af forbrydelser har desværre hidtil været højest utilfredsstillende i Island.

Af nedenstående tabel fremgår, at der er sket en del ændringer i perioden 1988-1996. Der er tale om en væsentlig stigning i antallet af indbrud, som i mange tilfælde består af indbrud i biler og virksomheder, medens antallet af tyverier ikke er steget i samme grad¹. På den anden side ser det ud til, at tallene for andre typer af berigelsesforbrydelser, såsom underslæb og checkbedrageri, er faldet. Grunden hertil kan man gruble over, men der findes ingen undersøgelser, der belyser disse ændringer. Der er grund til at antage, at forskellige af pengeinstitutternes indgreb med henblik på at sikre effektive og pålidelige penge-transaktioner har bevirket, at mulighederne for at begå de traditionelle berigelsesforbrydelser, som f. eks. checkbedrageri, er blevet mindre på grund af indførelsen af kredittkort.

Tabellen tyder på, at vægten inden for **berigelsesforbrydelserne** i højere grad er blevet flyttet til indbrud. I de allersidste år er der konstateret en vis stigning i antallet af indbrud i private boliger, medens indbrudstallet med hensyn til virksomheder og butikker er gået noget tilbage². Ændringen skyldes antagelig, at virksomhederne er bedre beskyttet end før, hvorefter indbruddene i et vist omfang er flyttet til et andet område, hvor mulighederne antages at være bedre. Borgernes reaktioner ser derfor ud til at have indflydelse på, hvor forbrydelserne finder sted.

Voldssagerne har spillet en fremtrædende rolle i den offentlige debat. I henhold til RLRs data har antallet af overfald og påførte legemsskader været forholdsvis stabilt i de sidste år og er tilmed faldet; det når slet ikke op på samme niveau som i slutningen af sidste årti (1988 og 1989). Det samme gælder i øvrigt seksualforbrydelser, voldtægt såvel som de øvrige seksualforbrydelser. Den nye seksuallov fra 1992, som blandt andet indeholder en ny og bredere definition af voldtægt, ser ikke ud til at have ændret anmeldelsestallet for seksualforbrydelser. Og selv om vi i 1997 oplevede to drabssager i hovedstadsområdet, har antallet af den slags sager dog gennemsnitligt været lavere i dette årti end i det forrige.

¹ I det øvrige Skandinavien karakteriseres tyveri fra aflåste biler almindeligvis ikke som indbrud, som alene omfatter indbrud i bygninger. Mange af RLRs indbrudssager er relateret til biler. I 1995 var f. eks. 988 af 2.415 indbrud i biler. Sager, som indholdt tyverier fra biler, androg 361 af 1.456 tyverier.

² I henhold til samtale med chefen for RLRs registreringsafdeling den 18. februar 1997.

Tabel. Antal og typer sager hos RLR 1988-1996

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Indbrud	1.298	15.575	1.468	1.868	1.837	1.873	2.208	2.415	2.236
Tyveri ¹	1.198	1.553	1.418	1.219	1.337	1.423	1.479	1.456	2.354
Øvr. berigelses- forbrydelser ²	-	3.165	2.569	2.412	3.420	2.382	1.240	1.258	424
Vold, herunder legemsskade	133	125	101	98	90	91	90	93	105
Drab	6	0	1	3	2	1	0	0	0
Drabsforsøg	-	2	0	2	5	1	0	1	1
Voldtægt	31	18	15	17	17	25	26	19	20
Voldtægtsforsøg	-	2	6	3	4	3	10	6	-
Øvr. seksualforbr.	66	59	62	71	65	69	83	84	55
I alt	4.915	5.203	4.923	4.233	4.960	5.122	5.824	5.872	-

Manglende oplysninger er angivet med: - .

Det er i denne sammenhæng interessant at undersøge antallet af indbragte på Sjúkrahús Reykjavíkurs skadestue på grund af vold (Forsættisraduneytid, 1996); antallet er ikke steget signifikant i perioden 1975-1994, set i forhold til indbyggertallet i Reykjavík. Det er overraskende, når forskellige sociale ændringer i denne periode tages i betragtning. I den sammenhæng kan fremkomsten af privatejede massemedier med et øget omfang af voldsstof og den stigende forekomst af narkotika nævnes som faktorer, der betragtes som voldsstimulerende.

Alt i alt viser RLRs data, at der i de sidste år uægtelig har fundet nogle bevægelser sted i kriminalitetsudviklingen i hovedstadsområdet. Men til trods for, at massemedierne stadig bringer nyheder om al slags kriminalitet, som vi forståeligt nok frygter, samt at mange føler, at der både er tale om flere og alvorligere forbrydelser end tidligere, er der i virkeligheden kun få tegn på, at antallet af forbrydelser i de senere år er ved at stige os over hovedet. Og alvorlige forbrydelser forekommer endnu i forholdsvis mindre omfang i Island end i de fleste andre lande i den vestlige verden (Gunnlaugsson, 1997). Det viser sig, at

¹ Tallet for 1996 udgøres af antallet af forbrydelser og ikke sager som i de foregående år. Antallet af forbrydelser er sædvanligvis væsentligt større end antallet af sager, idet hver enkelt sag omfatter ét eller flere strafbare forhold.

² Heri indgår kun antallet af forbrydelser.

alvorlige forbrydelser som drab, voldtægt og grove overfald forekommer mindre hyppigt her end i andre hovedstæder i de nordiske lande.

Forklaringer på stigende bekymringer

Men hvorledes kan vi forklare folks stigende bekymring over kriminalitet, navnlig vold, som har været stærkt debatteret, og som efter de flestes mening er stigende i Island? I denne sammenhæng kan man igen se på mine holdningsundersøgelser, hvorefter et langt større antal personer i 1997 mente, at kriminalitet var et alvorligt problem i Island, end i 1989 og 1994. F. eks. mente 12% i 1989, at kriminalitet var et alvorligt problem i Island, men i 1997 var det steget til 45%. Der var også en meget større andel i 1994 og 1997 end i 1989, som mente, at vold var det største kriminalitetsproblem; nemlig 14% i 1989 stigende til 30% i 1994 og 28% i 1997 (Gunnlaugsson, 1996 og Gunnlaugsson og Galliher, 2000).

Voldens karakter har måske ændret sig i tidens løb, hvilket dog burde undersøges nærmere. Eventuelt er grovere vold over for tilfældige fremmede steget uden synlig grund i de sidste år, og denne mulige ændring af voldens karakter kunne i et vist omfang forklare den stigende bekymring over vold. Muligvis var vold før i tiden mere præget af personlige skænderier, ofte i beruset tilstand, hvor håndgemæng blev forsøgt som løsning, mens uprovokeret vold var sjældnere.

En ændret volds karakter kan ydermere genspejle udviklingen af det islandske samfund fra at være et fåtalligt bondesamfund, hvor folk havde tæt kontakt til en forholdsvis lille omgangskreds, til et industrielt servicesamfund, hvor menneskekontakten både er mere omfattende og af mere upersonlig karakter. Under disse ændrede forhold føles vold som en større trussel, og forskernes undersøgelser har da også vist, at tolerancen over for vold bliver mindre, jo mindre og mere upersonlig tilknytningen er mellem gerningsmand og offer (Rossi et al., 1974).

I denne sammenhæng kan der peges på, at vold i familien har eksisteret længe og endda i videre omfang end gadevold, skønt der kan påvises en tendens såvel blandt almindelige mennesker som hos myndighederne til at vise større tolerancce over for familievold (Goode, 1997). Den slags sager havner da også sjældent på avisernes forsider eller i radio- og TV-avisen (Gelles og Straus, 1988). Denne dobbeltmoral er forhåbentlig ved at blive ændret, hvilket justitsministerens store indsats vedrørende vold i hjemmet i Island tyder på (Sigurdardottir og Olafsdottir, 1998), selv om det ikke er særlig ønskværdigt at se nyheder om vold i familien side om side med krigsoverskrifter i massemedierne, hvilket regelmæssigt er tilfældet med gadevolden.

Et forhold, der kunne understøtte vurderingen af, at volden er blevet grovere og mere alvorlig end før, er ifølge data fra Sjukrahus Reykjavíkurs skadestue flere indlæggelser på grund af vold (Forsætisraduneytid, 1996). Hvad der på den anden side kunne tale imod, er, at det ifølge internationale standarder om volds-

læsioners alvorlighed ser ud til, at forbrydernes grovhed ikke er steget.

Men der findes flere forklaringer på bekymringerne over forbrydelser og voldshandlinger. Af mine undersøgelser fremgår, at massemediernes behandling af kriminalitet i 1990'erne er meget mere indgående (Gunnlaugsson, 1996) og mere sensationel end i de foregående årtier. Massemediene har i stigende grad fokuseret på kriminalitet, ikke mindst vold, hvilket sandsynligvis har præget borgernes holdning til disse sager. Kriminalitet indebærer dramatik og spænding, skurke og ofre. Det er populært nyhedsstof, som giver et godt salg; forhold der spiller en rolle i et samfund, hvor markedsspørgsmål prioriteres. Forbrydelser er med andre ord i realiteten blevet et eftertragtet salgsprodukt i massemediernes verden, selv om det selvfølgelig varierer fra medie til medie.

Islændingenes stigende bekymring over vold og andre forbrydelser kan utvivlsomt, i hvert fald delvis, tilskrives massemediernes voksende interesse. Nyheder om forbrydelser bringes nærmest direkte fra gerningsstedet ind i folks stuer, hvilket unægtelig påvirker vor opfattelse af nutidens problemer. Massemediene er et af vore vigtigste vinduer til samfundet og realiteternes verden. Udenlandske undersøgelser viser, at selv om der ikke er tale om stigning inden for kriminalitet og voldsforbrydelser, er der stadig flere, som synes, at kriminalitet og vold er et voksende problem. Forskerne har knyttet disse forhold sammen med massemediernes behandling af stofområdet (Maguire og Pastore, 1995).

Men selv om kriminalitetsproblemerne synes mindre på Island end i mange af nabolandene, volder antallet af forbrydelser dog alligevel store bekymringer, som kræver en målbevidst indsats fra os alle. Det er her vigtigt at huske, at vi har alle forudsætninger for at forbedre situationen.

Samfundets hjælpemidler

Hvad kan man så gøre? Det hævdes ofte, at strafskærpelse og øget anvendelse af fængsling er svaret på forøget kriminalitet. Ved første øjekast ser det både overbevisende og fornuftigt ud, og sådanne idéer plejer at være populære blandt folk og hos ambitiøse politikere. Det hedder sig, at strafskærpelse vil have en afskrækkende virkning på borgerne ud over den umiddelbare virkning: at straffe vedkommende gerningsmand på en passende måde.

Samtidig med islændingenes voksende bekymringer over kriminalitet, viser de undersøgelser, som jeg har forestået, at et stigende antal har den opfattelse, at det islandske strafniveau i almindelighed er for lavt, hvilket er ensbetydende med et indirekte ønske om strafskærpelse. F. eks. mente 21% i 1989, at straffene var alt for milde, medens andelen i 1997 var steget til 52% (Gunnlaugsson og Galliher, 2000). Der er forresten meget, der tyder på, at strafniveauet i de aller-sidste år er blevet skærpet. Det ser ud til, at et noget større antal sidder længere i fængsel end før, selv om antallet endnu er lavere end de fleste steder i Vesteuropa. Desuden har der været tale om forholdsvis hårde domme på det sidste. Det

gælder især domme forbundet med narkotika, hvilket dog kræver en nærmere undersøgelse.

Men hvad har videnskabelige undersøgelser vist med hensyn til virkningen af strafskærpelse i kampen mod kriminalitet i samfundet? Kort fortalt kan man sige, at forskningen både i Amerika og Europa generelt viser, at selv en kraftig strafskærpelse højst har en midlertidig indflydelse på kriminaliteten (se f. eks. Snare, 1995). Der er mange forklaringer herpå, som delvis bestemmes af forbrydelsens og lovovertrædernes karakter (Conklin, 1998). I forbindelse med planlagt kriminalitet, som f. eks. mere komplicerede økonomiske forbrydelser, hvor lovovertræderen ikke i øvrigt er kriminel, ser det ud til, at strafskærpelse i nogle tilfælde kan virke afskrækkende; at sanktionssystemet systematisk kan bruges til at påvirke denne form for kriminalitet (Braithwaite og Geis, 1982).

Noget andet gælder andre forbrydelsestyper. Ofte kræves hårdere straffe for voldsforbrydelser end for økonomiske med den begrundelse, at voldshandlinger truer liv og helbred, medens de økonomiske forbrydelser kun vedrører forgængelige ting. De kan altid genanskaffes, hvilket ikke er tilfældet med liv og lemmer. Denne reaktion er forståelig, men man må også tage i betragtning i forbindelse med strafudmålingen, at mange voldsforbrydelser, blandt andet nogle drab og legemsangreb, udgør personlige tragedier, som er begået i et øjeblikks vanvid uden erkendelse af konsekvenserne. I sådanne tilfælde spiller forudgående overvejelser af straffens alvor ingen stor rolle og har følgelig vist sig ikke at have nogen afskrækkende virkning i forbindelse med voldsforbrydelser (Chambliss, 1969). Årsagen til forbrydelsen, motivet, må også indgå i strafvurderingen sammen med andet, såsom forbrydelsens karakter og den pågældende lovovertræders kriminelle karriere.

Nogle økonomiske forbrydelser er imidlertid gennemtænkt og planlagt med henblik på at udnytte specielle kundskaber eller arbejdsfaciliteter ofte for at bedrage medborgerne for store summer. Det er naturligt, at sanktionen bestemmes på baggrund af et sådant forsæt. Det er ydermere klart, at idømmelse af hårde straffe for økonomiske forbrydelser sandsynligvis ville påvirke gerningsmandens overvejelser, hvorved lovgivningens afskrækkende virkning ville blive reel, navnlig hvis den pågældende ikke i øvrigt er kriminel. Er på den anden side gerningsmandens personlige netværk kriminelt, viser forskningen, at det ned sætter sanktionernes afskrækkelsesvirkning. Viden om sanktionernes strenghed ser derfor ud til at virke forskelligt alt efter, hvilken type gerningsmænd, sagen drejer sig om (Tunnell, 1992).

Strafskærpelse og opdagelsesrisiko

Endnu et aspekt kræver undersøgelse. Ikke alle forbrydelser meldes til politiet, og det er derfor vanskeligt at se, hvorledes skærpelse af straffene skulle kunne bekæmpe den skjulte kriminalitet. Det forekommer også, at ikke alle anmeldte sager, men kun et mindretal, opklares. Hvis sandsynligheden for at blive taget er

minimal, spiller hårde straffe i sig selv i realiteten en ubetydelig rolle som generalpræventiv foranstaltning (Jareborg, 1995). Forskningen har vist, at afsløringen af forbrydelser og sikkerheden for en påfølgende sanktion medfører højere grad af afskrækkelse end strafskærpelse alene (jfr. Conklin, 1998 og Decker et al., 1993). Er sandsynligheden for at blive afsløret stor, og er sagsbehandlingen i retshåndhævelsessystemet hurtig og effektiv, er der i virkeligheden ikke behov for strengere straffe for at påvirke kriminaliteten. De islandske strafferammer er ganske vist så rummelige, at den dømmende magt får nødvendig manøvfrihed i bedømmelsen af enkeltsager og til at skabe en retspraksis, som bør følges. I denne sammenhæng bør det tillige indskærpes, at borgernes årvågenhed og forebyggelse og politiets koordinerende indgreb og kontrol er af stor vigtighed med hensyn til forekomsten af f. eks. indbrud, tyverier og mange af voldsforbrydelserne. Sådanne indgreb har vist sig at have indflydelse på kriminaliteten (Clarke, 1992).

Det er velkendt inden for forskningen i Island og i andre lande, at straffene er for milde efter befolkningens opfattelse (jfr. f.eks. Ray, 1982). Selv i USA, hvor strenge sanktioner normalt bliver anvendt, og hvor fængslingshyppigheden er højest i den vestlige verden, kræver borgerne alligevel strengere straffe. Ganske vist har nogle undersøgelser vist, at almenhedens reelle kendskab til sanktionssystemet ofte ikke er særlig stort (Roberts og Stalans, 1997). Andre undersøgelser har derimod vist, at hvis sagsbeskrivelserne er tilstrækkeligt omfattende, svarer borgernes opfattelse af strafniveauet i det store og hele til praksis (Ander sen, 1998 og Hough og Roberts, 1999). Når almindelige mennesker står ansigt til ansigt med de straffede, er holdningerne mere nuancerede (Balvig, 1999). Borgernes idéer om strafudmåling er uklare og bygger på massemediernes fragmentariske oplysninger, hvor der tit ses en tilbøjelighed til at belyse usædvanlige enkeltsager i stedet for helheden, hvilket måske heller ikke kan forventes (Roberts og Stalans, 1997).

Forventningerne til retssystemet er derfor store, men undertiden urealistiske. Nogle mener endda, at milde domme udgør forklaringen på antallet af forbrydelser og disses alvorlighed. Men selv om retssystemet så sandelig spiller en vigtig rolle til forebyggelse og beskyttelse af borgernes retssikkerhed, må de krav, som stilles til det, ikke være urealistiske. Retssystemet kan ikke alene udrydde kriminalitetsproblemet: der skal mere til. Det er på mange måder ironisk i denne sammenhæng, at befolkningen og myndighederne i USA altid ser ud til at være parat til at bruge store formuer på flere og større fængsler, mens de er meget mindre villige, når tilsvarende beløb skal bruges på forskellige sociale hjælpeforanstaltninger, som ifølge nogle forskeres mening kan hindre mange unge i at havne i en kriminel løbebane (Reiman, 1998).

Selv om det er svært at give et nøjagtigt skøn over de omkostninger, som kriminalitet indebærer, er det nødvendigt for myndighederne afbalancere omkostningerne ved kriminalitet mod de omkostninger, som er forbundet med rets-

håndhævelsessystemet. Fængselsophold for en fange i Island koster f. eks. skatteyderne omtrent tre millioner islandske kroner om året, hvilket er mere end fuld undervisningsafgift for et ophold på Harvard Universitet i USA! Og et langt fængselsophold bidrager ikke til forbedring af nogen, men er i mange tilfælde ligefrem demoraliserende (Johnson, 1996). I virkeligheden kunne det derfor blive dyrt for samfundet at slippe mange sådanne individer løs i samfundet igen efter et langt ophold bag tremmer. Politikere, som hævder den slags synspunkter, er ofte bange for, at vælgerne vil svigte dem, hvis de tager unødvendige hensyn til forbryderne. Statsmyndighederne bør dog se længere frem end til næste valg, og vi er alle ansvarlige for udviklingen af disse synspunkter. Her i Norden vælges dommere ikke ved direkte valg som i USA, og de behøver derfor ikke at lægge så megen vægt på den evigt skiftende offentlige mening, men kan og bør anlægge en kriminalpolitik, der bygger på faglig vurdering og forskning.

Slutord

Jeg er derfor af den opfattelse, at man i kampen mod kriminalitet må se på flere faktorer i stedet for kun at koncentrere sig om samfundets nødværgeforanstaltning: hårde straffe. Det ville f.eks. være sundt at spørge sig selv, hvorfor vi ikke alle begår alvorlige forbrydelser. Er grunden hertil kun udsigten til hårde straffe? Mange ville sikkert svare, at der skal mere til end straf, og at respekten for os selv og vores nærmeste, samt medborgernes rettigheder tæller mere i den sammenhæng. Undersøgelser, som er foretaget i Island såvel som i udlandet, viser desuden tydeligt, at hvis individets tilknytning til samfundets forskellige institutioner, såsom familie, skole, venner og øvrige forbindelser er positiv og stærk, vil det samtidig nedsætte sandsynligheden for kriminel adfærd (Cullen, 1994; Hirschi, 1969; Shover, 1996 og Thorlindsson og Bernburg, 1996).

Samfundets fundamentale opgave burde derfor bestå i at styrke de unges tilknytning til samfundets forskellige institutioner så meget som muligt, hvorved sandsynligheden for afvigende og kriminel adfærd samtidig ville blive nedsat. Retshåndhævelsessystemet bør spille den vigtige rolle at være pålideligt ved opklaringen af forbrydelser, være effektivt i sagsbehandlingen og fremfor alt uddele straffe på en velovervejede måde i overensstemmelse med kriminalitetens karakter. Domstolene og retssystemets parter bør derimod generelt være forpligtet til at klargøre sagsbehandlingen for befolkningen, ikke nødvendigvis i lyset af enkelte domsafgørelser, men på retsfilosofisk baggrund. De bør oplyse borgerne om domstolenes betydning og begrænsninger. Loven og dens håndhævelse bør genspejle borgernes retsbevidsthed, og det er derfor naturligt, at der samtidig tilstræbes udvikling af bevidstheden om, hvorledes de retslige reaktioner og grundene herfor bedst forklares for nationen.

LITTERATUR

- Andersen, J. G. (1998). *Borgerne og lovene*. Århus: Århus Universitetsforlag.
- Balvig, F. (1999). "Det er mennesker der dømmes". I *Kriminalistisk årbog 1998*. Kruize, P. & Ravn, L. (red.). Kriminalistisk Skriftserie nr. 4. København: Københavns Universitet.
- Braithwaite, J. og Geis, G. (1982). "On theory and action for corporate crime control". *Crime & Delinquency* 28. april 1982: 292-314.
- Chambliss, W. (red.) (1969). *Crime and the Legal Process*. New York: McGraw-Hill.
- Clarke, R. (red.) (1992). *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. Albany, New York.: Harrow & Heston.
- Conklin, J. E. (1998). *Criminology*, 6. udg. Boston: Allyn & Bacon.
- Cullen, F. (1994). "Social support as an organizing concept for criminology: Presidential address to the academy of Criminal Justice Sciences". *Justice Quarterly* 11 (4): 527-59.
- Decker, D., Wright, R. og Logie, R. (1993). "Perceptual deterrence among active residential burglars: A research note". *Criminology* 31, februar 1993: 135-147.
- Forsættisraduneytid (1996). *Skýrsla um utbreiðslu fíkniefna og þróun ófbeldis* [Rapport om spredningen af narkotika og udviklingen af vold]. Forsættisraduneytid, april 1996.
- Gelles, R. og Straus, M. (1988). *Intimate violence: The Causes and Consequences of Abuse in the American Family*. New York: Simon & Schuster.
- Goode, E. (1997). *Deviant Behavior*, 5. udg. New Jersey: Prentice Hall.
- Gunnlaugsson, H. (1996). "Empiri og ideologi i kriminologi: Den objektive og subjektive siden av kriminaliteten i Island". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, Marts, 83, nr. 1: 14-26.
- Gunnlaugsson, H. (1997). "Kriminaliteten i Island: Internasjonal perspektiv". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, Februar, 84, nr. 1: 50-59.
- Gunnlaugsson, Helgi og Galliher, J. (2000). *Wayward Icelanders: Punishment, Boundary Maintenance and the Creation of Crime*. Manuskript.
- Hough, M. og Roberts, J. V. (1999). "Sentencing trends in Britain: Public knowledge and public opinion". *Punishment & Society: The International Journal of Penology*, 1, nr. 1: 11-26.
- Johnson, R. (1996). *Hard Time: Understanding and Reforming the Prison*, 2. udg. New York: Wadsworth Publishing Company.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Jareborg, N. (1995). "What Kind of Criminal Law Do We Want?" I A. Snare (red.): *Beware of Punishment: On the Utility and Futility of Criminal Law* pp. 17-36. Scandinavian Studies in Criminology. Vol. 14. Oslo: Pax Forlag.
- Maguire, K. og Pastore, A. (1995). *Sourcebook of Criminal Justice Statistics*. Washington, D.C.: U.S. Bureau of Justice Statistics.
- Ray, J. (1982). "Prison sentences and public opinion". *Australian Quarterly* 54:438-446.
- Reiman, J. (1998). *The Rich Get Richer And The Poor Get Prison*, 5. udg. Boston: Allyn and Bacon.
- Roberts, J.V. og Stalans, L.J. (1997). *Public Opinion, Crime and Criminal Justice*. Boulder: Westview Press.
- Rossi, P., Waite, E., Bose, C., Berk, E. og Johns, H. (1974). "The seriousness of crimes: Normative structure and individual differences." *American Journal of Sociology*, 39: 224-237.
- Shover, N. (1996). *Great Pretenders: Pursuits and Careers of Persistent Thieves*. Boulder: Westview Press.
- Sigurdardóttir, Th. og Ólafsdóttir, H. (1998). "Vold i nærmiljø". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, Februar, 85, nr. 1: 1-37.
- Snare, A. (red.) (1995). *Beware of Punishment: On the Utility and Futility of Criminal Law*. Scandinavian Studies in Criminology. Vol. 14. Oslo: Pax Forlag.
- Tunnell, K. [1992]. *Choosing Crime: The Criminal Calculus of Property Offenders*. Chicago: Nelson-Hall.
- Thorlindsson, Th. og Bernburg, J. G. (1996). *Ófbeldi meðal íslenskra unglinga* [Vold blandt unge i Island]. A:skuldyrannsoknir 4. Rannsóknastofnun uppeldis- og menntamála. Reykjavík.

Adresse: Det samfundsvidenskabelige fakultet
Islands Universitet
e-post: helgigun@hi.is

Sprogligt bearbejdet af Lene Ravn, med økonomisk støtte fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi.